

Polgári Légiközlekedés Biztonsági Szervezet

ZÁRÓJELENTÉS

104/2003

minősítés: repülőesemény – légi járművek közelsége – nem volt összeütközési veszély

idő: 2003.június.2. 06: 09: 00 UTC

típus, járatszám: 1) B-737-300 - MAH564
2) A-320 - AEF1170

A szakmai vizsgálat célja a légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

Jelen vizsgálatot

- a légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvényben,
- a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény függelékeinek kihirdetéséről szóló 20/1997. (X.21.) KHVM rendelet mellékletében megjelölt 13. Annexben,
- illetve a 13/2000. (V.31.) KHVM-HM-EüM együttes rendeletben foglaltak - amely szabályozás a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16. napján aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3.§-ával összhangban, az Európai Közösségek Tanácsának a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények kivizsgálását szolgáló alapelvek megállapításáról szóló 94/56/EK irányelvvel összeegyeztethető szabályozást tartalmaz – alapján folytatta le az illetékes kivizsgáló szervezet.

Fenti szabályok szerint:

- a légiközlekedési balesetet és a repülőeseményt ki kell vizsgálni, mely vizsgálat során, a hivatkozott jogszabályokon túlmenően, az ICAO DOC 6920 Légijármű balesetek Kivizsgálási Kézikönyvben foglaltakat kell alkalmazni.
- A polgári légijárművel bekövetkezett légiközlekedési balesettel, repülőeseménnyel kapcsolatos szakmai vizsgálat elvégzésére a közlekedési és vízügyi miniszter által alapított Polgári Légiközlekedés Biztonsági Szervezet az illetékes.
- Ha a légiközlekedési balesettel vagy a repülőeseménnyel kapcsolatban államigazgatási, szabálysértési, büntetőeljárás indult, a szakmai vizsgálatot ezektől az eljárásoktól függetlenül le kell folytatni.

Az esemény kategóriája: Repülőesemény (INCID) – A 16/2000 KöViM rendelet 3. Melléklete alapján:

Légijárművek közelsége – nem volt összeütközési veszély

Az esemény napja és időpontja (UTC): 2003. 06. 02. 06 óra 09 perc

helye: Magyar Köztársaság légtere, a PTB-GOTAR és az ABETI-BABIT útvonalak metszéspontja közelében.

A baleset kapcsán elhunytak/súlyos sérültek száma: sérülés nem történt

A légi jármű rongálódásának mértéke: rongálódás nem történt

Lajstromozó állam: 1) Magyar Köztársaság
2) nem ismert, az esemény szempontjából érdektelen.

Lajstromozó hatóság: 1) PLH
2) nem ismert, az esemény szempontjából érdektelen.

A gyártást felügyelő hatóság: nem ismert, az esemény szempontjából érdektelen.

Az esemény helyszíne alapján illetékes kivizsgáló szervezet: PoLéBiSz

Az eset összefoglaló áttekintése:

A MAH564 és az AEF1170 sz. járatok, kiadott repülési szintjükre való emelkedés közben keresztezték egymás útvonalát és magasságát. Az AEF1170 sz. járat személyzete ACAS/RA-eseményt jelentett.

A vizsgálat adatai: A kijelölt Szakmai Kivizsgáló Bizottság (továbbiakban KSZB)

vezetője: Törőcsik József

tagja: Pataki Ferenc

meghatalmazott képviselők: nem jelöltek

tanácsadók: igénybevétele nem volt szükséges

külföldi szakértők: igénybevétele nem volt szükséges

eseti szakértő: igénybevétele nem volt szükséges

Tanácsadóként az

üzembentartó képviselője: A HungaroControl részéről: Fazekas András, Szalai László

tulajdonos képviselője: részvételét nem kérték

gyártó képviselője: részvételét nem kérték

javító képviselője: részvételét nem kérték

karbantartó képviselője: részvételét nem kérték

1. Ténybeli információk

1.1. A repülés lefolyása:

- 1.1.1 A MAH564 sz. járat PUSTA-pont felett jelentkezett be a BT szektorhoz, 06:01:56-kor, a 133.2 MHz frekvencián. A szektor légiforgalmi irányítója FL300 repülési szintre való emelkedésre adott engedélyt, majd utasítást adott a személyzet által jelentett 2000 láb/perc, vagy annál nagyobb emelkedési érték tartására.
- 1.1.2 Az AEF1170 sz. járat ABETI felett jelentkezett be a BT szektorhoz, 06:02:52-kor a 133.2 MHz frekvencián, emelkedőben FL 230-ig. A szektor légiforgalmi irányítója további emelkedést engedélyezett a járatnak FL290-re először 1500 láb/perc értékkel, majd 06:05:23-kor módosította ezt „2000 láb/perc, vagy kevesebb”-re. Közben, 06:04:32-kor utasította a személyzetet közvetlen BABIT pontra való repülésre.
- 1.1.3 A BT szektor légiforgalmi irányítója 06:07:30-kor megerősítette az AEF1170 kért repülési szintjét, amit a hajózószemélyzet közölt („...350 is requested...”), majd észlelte, hogy a MAH564 emelkedési mértéke jelentősen lecsökkent, ezért 06:09:09-kor utasította az AEF1170 személyzetét, hogy emelkedését FL280-on állítsa meg.
- 1.1.4 Az AEF1170 személyzete ekkor jelentette, hogy ACAS/TA tájékoztatást, majd RA-utasítást kapott, amelynek megfelelően módosította emelkedését, FL290 közelében vannak, a másik légi jármű (a MAH564 sz. járat) szerintük három mérföld távolságban haladt el előttük.
- 1.1.5 A MAH564-es „in sight, 564” közléssel jelezte, hogy látta az AEF1170-et.
- 1.1.6 A légiforgalmi irányító nyugtázta a közleményeket és tisztázta a MAH564 emelkedési értékét. A személyzet jelentéséből kiderült, hogy FL280 elhagyása után felére (2000-ról 1000 láb/percre) csökkentették az emelkedés mértékét.
- 1.1.7 A BT szektor tervező irányítója (PC) 06:04:34-kor telefonon további engedélyeket kapott WIEN Controltól. A viszonylag hosszú üzenetváltás miatt elfoglalt volt. Az első engedély a MAH410-re vonatkozott, amely a MAH564 előtt repülve tartott osztrák terület felé. Az engedély vétele közben a PC odaszólt a BT szektor irányítójának (EC), továbbítva az éppen kapott közleményt. WIEN Control ezután engedélyezte a MAH564 emelkedését FL360 repülési szintre, de azonnal feltett egy kérdést, más forgalommal kapcsolatban. A kérdésre a PC irányító válaszolt, ám a MAH564 újonnan kapott repülési szintjét már nem továbbította az EC-hez.
- 1.1.8 A MAH564 sz. járat 06:09:43-kor keresztezte az AEF1170 útirányát, attól 12.75 NM távolságban, 500 lábbal magasabban. A két légi jármű között mérhető legkisebb távolság 06:09:43-kor 4.42 NM volt, 200 láb szintkülönbséggel de már egymástól távolodó irányon.

1.2. Személyi sérülések

Személyi sérülés nem történt

1.3 A légi jármű rongálódása

Az eseményben érintett légi járművekben az eset kapcsán anyagi kár nem keletkezett.

1.4 Egyéb kár

Egyéb kárt a vizsgálat befejezéséig a KSZB-nek nem hoztak tudomására.

1.5 A személyzet adatai

1.5.1 A hajózó személyzetek adatai

1.5.1.1 Az AEF 1170 járat hajózó személyzetének adatai nem ismertek.

1.5.1.2 A MAH 564 járat hajózó személyzetének adatai (az esemény idején)

Kapitány:

Kora, neme: 58 éves, férfi

Szakszolgálati engedély sz.: 01-0150

Képesítése: B737-CPT.

Jogosítása: CAT III.A

Szakmai érvényessége: 2004. 03. 31.

Repült ideje a) összesen : 10.934 ó.

b) a típuson : 6.079 ó.

Első Tiszt:

Kora, neme: 55 éves, férfi

Szakszolgálati engedély sz.: 01-0369

Képesítése: B737-F/O

Jogosítása: CAT III.A

Szakmai érvényessége: 2004. 03. 31.

Repült ideje a) összesen : 10.332 ó.

b) a típuson : 3.652 ó.

1.5.2 Az irányító adatai

Kora, neme: 35 éves, férfi

Szakszolgálati engedélye: Légiforgalmi irányító

Képesítése: Körzeti radar

Jogosítása: Radar/LHCC

Szakmai érvényessége: 2004. 10. 01.

1.6 A légi jármű adatai

A légi jármű gyártója: 1) Boeing

2) Airbus

típusa: 1) B-737-300

2) A-320

felség- és lajstromjele: az esemény szempontjából érdektelen.

gyári száma: az esemény szempontjából érdektelen.

A légitársaság tulajdonosa: 1) MALÉV Rt.
2) AERO LLOYD

üzembentartója: 1) MALÉV Rt.
2) AERO LLOYD

1.7 Meteorológiai adatok

Az esemény látási-meteorológiai körülmények (VMC) között történt.

1.8 Navigációs berendezések.

A navigációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.9. Összeköttetés

Az összeköttetésben rendellenességet nem jelentettek.

1.10. Repülőtéri adatok

Repülőtér paraméterek az esemény bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.11. Légitársaság adatrögzítők

A légitársaság adatrögzítők kiértékelésére az esemény kapcsán nem volt lehetőség.

1.12 A roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

Nincsenek, az esemény kapcsán rongálódás nem történt.

1.13. Az orvosi és az igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatok adatai

Nincsenek, az esemény kapcsán sérülés nem történt.

1.14. Tűz

Az eset kapcsán tűz nem keletkezett.

1.16. Próbák és kísérletek

A vizsgálat során próbákat és kísérleteket nem folytattak, a véleményalkotáshoz arra nem volt szükség.

1.17. A szervek jellemzése

Az érintett szervezetek jellemzői az eset bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért azok elemzése nem történt meg.

1.18. Kiegészítő adatok

A KSZB a fenti tényadatokon kívül más információt nem kíván nyilvánosságra hozni.

1.19. Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszerek

A kivizsgálás során újabb módszerek alkalmazása nem volt szükséges.

2. Elemzés

2.1 Az esethez vezető folyamat elemzése

- 2.1.1** A légiforgalmi irányító a két légi járművet, azok eltérő emelkedési értéke alapján kívánta elkülöníteni. Eljárása szakszerű és a szabályoknak megfelelő volt. A rögzített adatok vizsgálata azt bizonyította, hogy addig, amíg a MAH564 nem csökkentette a számára megszabott emelkedési értéket, a két légi jármű egymáshoz viszonyított szintbeli különbsége megfelelt az előírt különítési minimumnak.
- 2.1.2** Amikor a légiforgalmi irányító észlelte, hogy a MAH564 emelkedési mértéke számottevően (a felére) csökkent, azonnali utasítással kívánta az AEF1170 járatot alacsonyabb repülési szinten megállítani. Az AEF1170 hajózó személyzete azonban ugyanekkor ACAS RESOLUTION ADVISORY-t jelentett, közölve, hogy egy másik légi jármű előttük három mérfölddel keresztezte útírányukat (A két légi járműnek, a rögzített radaradatok alapján mért, egymáshoz viszonyított tényleges távolságát fenti 1.1.8 pont tartalmazza).
- 2.1.3** A MAH564 hajózó személyzete, a légiforgalmi irányító utólagos kérdésére közölte, hogy FL280 után emelkedésük értékét 1000 láb/percre csökkentették („...de 2000 feet-tel előtte csökkentenünk kell !”). Ezt a számukra kiadott magasság kényelmes és biztonságos elfoglalása indokolhatta. Azonban az adott esetben, amikor az elkülönítés éppen ezen értéken alapult, a légiforgalmi irányítónak tájékoztatást kellett volna kapnia arról, hogy a MAH 564 a számára kiadott utasítást (2000 láb/perc, vagy annál nagyobb értékkel való emelkedést) csak FL280-ig fogja tartani. Az irányítónak ilyen értelmű tájékoztatása annál inkább szükséges lett volna, mivel a MAH564 személyzetének hallania kellett, hogy az irányítás 1 perccel később, ugyanabban a légtérben közlekedő másik légi járművet is megszabott (a MAH564 által tartottnál alacsonyabb) értékű emelkedésre utasít.
- 2.1.4** A kiadott utasítástól való eltéréssel az irányító nem számolhatott és így joggal feltételezte, hogy a két légi jármű közötti, kezdetben megfelelő elkülönítés mindvégig fennmarad.
- 2.1.5** Az eseményhez közvetlenül vezető, fentiekben vázolt folyamat mellett közvetetten az is hozzájárult, hogy a WIEN Control által engedélyezett újabb repülési szint (FL360) nem került továbbításra a MAH564 számára (lásd fenti 1.1.7. pont).

3. Következtetések

- 3.1 Az esemény nem következett volna be, ha a MAH564 irányítói utasításban meghatározott emelkedési mértékét nem csökkentik anélkül, hogy arról előzetesen tájékoztatták volna az irányítást és engedélyt kértek volna rá.
A hajózószemélyzet figyelmét valószínűleg elkerülte, hogy velük egy időben és légtérben egy másik légi járművet is megszabott emelkedési érték tartására utasítanak a számukra kiadott magasság előtti szintig, különben tudatában lett volna, hogy az számukra mérvadó lehet, ha az utasításban foglaltaktól engedély nélkül eltérnek.
- 3.2 Az irányító elkülönítési eljárása szabályszerű, végrehajtása szakszerű volt. A MAH564 függőleges sebességének csökkenését észlelve beavatkozott, hogy az AEF1170 ne emelkedjen tovább és az elkülönítés ne sérüljön. Az ACAS-riasztást azonban ezzel nem tudta elkerülni.
- 3.3 Amennyiben a WIEN Control által engedélyezett új repülési szint (FL 360) továbbításra került volna a MAH564 számára akkor, amikor a szektor PC irányítója azt megkapta (ekkor a két légi jármű még 21 200 láb, illetve 19 800 láb magasságon emelkedett), vagy röviddel ez után, az esemény valószínűleg nem következett volna be. A MAH564 hajózószemélyzetének ez esetben nem lett volna oka rá, hogy az emelkedés mértékét az AEF1170-re mérvadó helyzetben csökkentse.

4. Biztonsági ajánlások

A KSZB a fenti és ehhez hasonló események bekövetkeztének elkerülése érdekében a következőket ajánlja:

- 4.1 Az eltérő emelkedési/süllyedési értékek tartásán alapuló elkülönítési eljárás szabályos. Alkalmazása azonban csak olyan esetekben célszerű, amikor a megfelelő elkülönítés folyamatosan ellenőrizhető. Nagyobb forgalom esetén, a figyelem szükségsszerű megosztása, valamint a frekvencia zsúfoltsága csökkenti a gyakori ellenőrzés, illetve az esetleges engedélymódosítások lehetőségét. Az ilyen esetekben célszerűbb a „lépésről-lépésre” módszer alkalmazása. Ez az eljárás, jóllehet több közleményváltást igényel, de nagy forgalom esetén a *Level Bust* elkerülése szempontjából biztonságosabb.
(Címzett: HungaroControl)
- 4.2 Felül kell vizsgálni a szektorkapacitás, illetve a szektor-konfiguráció megfelelő voltát, tekintettel arra, hogy a légiforgalmi irányítónak az esemény időpontjában viszonylag sok (15 – 17) légi járművel kellett foglalkoznia.
(Címzett: HungaroControl)
- 4.3 Az irányító állomány figyelmét fel kell hívni arra, hogy egyes események (RVSM, Level Bust, ACAS-TA/RA) *bejelentés-kötelesek*. Így az irányítóknak nem kell megkérdezniük a hajózószemélyzeteket, hogy az ilyen típusú eseményről írnak-e jelentést.
(Címzett: HungaroControl)

- 4.4 Amikor lehetséges, az irányítók adjanak forgalmi tájékoztatást a légi járművek számára az olyan esetekben is, amikor azok nem mérvadóak egymásra, de egymás útvonalát és/vagy szintjét 10 tengeri mérföldön belül keresztezik. Az ilyen esetekben bekövetkező ACAS-jelzés így nem éri váratlanul a hajózási személyzetet.
(Címzett: HungaroControl)
- 4.5 Az érintett (PC) irányító figyelmét fel kell hívni a fontossági sorrend betartására.
(Címzett: HungaroControl)
- 4.6 A MALÉV hajózási személyzetek figyelmét fel kell hívni arra, hogy az érintett ATC-egységet kötelesek értesíteni, ha bármikor képtelenek egy irányítói engedélyben, vagy utasításban megszabott emelkedési, vagy süllyedési érték tartására. Ilyen esetekben a légi forgalmi irányítónak alternatív megoldást kell alkalmaznia, hogy késedelem nélkül megfelelő elkülönítést biztosíthasson az adott légi járművek között (ICAO DOC 4444, 4.7.1.4 pont).
(Címzett : MALÉV Rt.)

PoLéBiSz

2004. március 26.

Mészáros László
igazgató

5. Függelék

- Magnetofon visszahallgatási jegyzőkönyv (2 lap)
- Radarkép (1 lap)